

I Республика “Фоат Садриев укулары – 2014”

Фоат Садриев – танылган каләм иясе

Башкарды:

ТР Тукай муниципаль районы

Сәмәкәй төп белем бирү мәктәбенең

татар теле һәм әдәбияты укытучысы

Хәнипова Гөлүзә Гариф кызы

2014

Таң жңиле

Фоат Садриевка

- * *Әнкәй кулы сыман сыйнап үтә*
- * *Мөслимнәрдән искән Таң жңиле,*
- * *Өзгәләндәдер ул*
- * *Замананың*
- * *Сызлый икән, диен, кай жңире?*

- * *Агач саен, тирәк саен түгел –*
- * *Йөрәк саен кагыласыдыр:*
- * *Сыйдыр, жңилкәй,*
- * *Илдә исән чакта*
- * *Син үзеңә барын да сыйдыр!*

- * *Офыклардан офыкларга жңиткер,*
- * *Бәндәләрнең моңын ал да син –*
- * *Жирдәге бу жңаннар сабырлығы*
- * *Алсу таңнар булып аллансын...*

- * *...Таңнар саен юкка өзгәләnmәс,*
- * *Дөнъяларның иңләп бар жңирен:*
- * *Каерылып Мөслим якларына,*
- * *Юатасы килә Таң жңилен...*

Харрас Әюп

Эчтәлек

- * Кереш
- * **Фоат Садриев – танылган каләм иясе**
- * Төп өлеш
- * **“Таң жиле” романы – “татар тормышын элекке эзләренә кайтаруны башлап жибәргән беренче карлыгач”**
- * **“Бәхетсезләр бәхете” трилогиясе – авторның һәм татар прозасының житди казанышы**
- * Йомгаклау
- * **Язучының ижат чишмәсе сакмасын**

Фоат Миңлеәхмәт улы Садриев (10.03.1941) – танылган прозаик һәм драматург. Татарстанның Мөслим районындагы Олы Чакмак авылында туып үскән, белем алган һәм хезмәт юлын башлаган язучы ул. Колхозчы, сатучы-өйрәнчек, авыл китапханәсендә мөдир, Сарман һәм Мөслим район газеталарында әдәби хезмәткәр, бүлек мөдире булып эшли. Төп хезмәтеннән аерылмыйча, Казан дәүләт университетының татар филологиясе бүлеген тәмамлай.

Фоат Садриев – егермеләп сәхнә эсәре авторы. Драматург буларак, Әлмәт татар дәүләт драма театры белән хезмәттәшлек итә. Бу театрда сәхнәләштерелгән эсәрләре тамашачылар һәм театр тәнкыйте тарафыннан жылы кабул ителә.

Фоат Садриев хикәяләре, повестьлары, романнары тормышчан эчтәлеккә ия булу, үзенчәлекле образлар бирелү, халыкчан юморга байлыгы һәм йөгөрәк теле белән жәлеп ителәр.

Иҗатына бер караш

“Ата – кызны, ана улны белмәс дәрәжәгә җиткән, яшьләрнең – картларга, балаларның аталарына хөрмәтләре төкәнгән безнең болгавыр чорда Фоат Садриевның “Таң җиле” романы чыгу – үткәннәребезгә кире кайтырга, мәсләгебезне яңартырга әле соң түгел дигән сүз. Омтылышларыбыз әле сүнмәгән, исән дигән сүз. “Таң җиле”, минем фикеремчә, милли әдәбиятыбызда татар тормышын элекке эзләренә кайтаруны башлап җибәргән беренче карлыгачлардан. Афәрин, аягы җиңел булсын, иман яңартканда бүгенге укучы өчен мондый әсәрләр бик кирәк.”

Гурий Тавлин

“Таң җиле” (1993-94) - язучыга танылу алып килгән, яшәү белән үлем хакындагы мәңгелек фәлсәфәгә нигезләнгән роман ул. Фоат Садриев, Мөслимдә яшәп иҗат итүче әдип буларак, авыл тормышын һәм аның каршылыкларын яхшы белә. Гыйбрәтле язмышларны сурәтли, татар авылын һәм аның хезмәт сөючән кешеләрен яратып, туган ягы табигатен жан жылысы белән сугарып тасвирлай.

Әсәрнең төп герое – Нуриасма. “Бу образда әнием Гыйздеямал зур урын алды. Әнием бик яшьләй тол калды, әтием сугышта үлгән, мин ятим үстем, икенче әтинең булуын теләмәдем. Тормышның бөтен авырлыклары әни җилкәсенә төште. Колхозда аңа сокланалар иде, бервакытта да эштән курыкмады, тырыш булды... Нуриасмадагы кешелеклелек сыйфатларының күп өлеше жыелма образлар. Һәр татар авылында шундый Нуриасмалар бар,” – дип яза Фоат Садриев.

Романның беренче жөмлөсө үк сүзгөң әһәмиятле тема хақында булачагына ишарәли: “Читтән караганда аны фәрештә дип уйларга мөмкин иде: кардай ак озын күлмәк, кардай яулык астыннан кардай ак чәчләре күренеп тора... Әнә ул, фәрештә сыман, ямь-яшел Ык буена килеп басты, чыкка юешләнгән чүәкләрен янәшә китерде, йөзе илаһи кыяфәткә керде...

Таң беленә, таң ата... Исеме үк чыңлап, моң таратып, жырлап тора.

Нуриасма гомере буе таңга, кояшка, жиргә табынды, аның өчен илаһи нәрсәләр шул булды.”

Факил Әмәкнең “Елга ага да ага” мәкаләсендә төп образга мондый бәяләмә бирелә: “Нуриасма... Эшсөяр, намусы кушканча гына яши алучы Зат, күркәм Хатын-кыз, тыйнак Ана, бәхетле Акъәби. Кемдер ташлап калдырган ятим баланы карап үстергән, Кеше иткән миһербанлы жан, сабыр хужабикә, игелекле килен... Нинди генә хәлләрдә дә иманын сатмаган, гаделлек өчен утка керергә дә эзер Нуриасмага баш имәскә мөмкинме соң?”

Ижатына бер караш

“Бер сүз белән әйткәндә, Фоат Садриевның “Таң жиле”ндәге Ана образы – чын мәгънәсендәге “татар хатыны” дигән зур төшенчәгә ия. Бу китап татар хатынына – Анага мәдхия һәм жыр. Жырны шагыйрь, композитор, музыкант, жырчы тудыра. Соңгы вакытларда радиодан еш кына “Әнкәйнең догалары” жырын тыңлыйбыз. Ул елның иң популяр жырына әйләнде. Бу жырны шагыйрь Роберт Миңнуллин, композитор Илгиз Закиров һәм жырчы Салават Фәтхетдинов кебек талантлы ижатчылар халык күңеленә илтте. Ә прозаик Фоат Садриев берүзе “Таң жиле” - “Ана турында жыр” тудыручы шагыйрь, композитор, жырчы булды.”

Рафаэль Сибат

“Бәхетсезләр бәхете” трилогиясе – язучының һәм хәзерге татар прозасының житди казанышы. Әсәрнең төп проблемасы – адәм баласы бәхетле булырга, үзен һәм башкаларны бәхетле итү өчен көрәшergә тиеш дигән фикерне уздыру.

“Баштан ук әйтим – исеме уңышлы түгел. Ниндидер мескенлеккә ишарә бар. Һәрхәлдә, укучы күңелен тартып, жәлеп итеп тормый, минемчә.

Шулай да бу әсәрдә кырыс чынбарлык бар. Роман уйландыра, үткән тормышыбызга башкача карарга, аны тирәнрәк аңларга ярдәм итә,” – дип язды Рафаэль Мостафин “Бәхетлеләр һәм бәхетсезләр” мәкаләсендә.

Ижатына бер караи

“Инглиз язучысы Генри Джеймес: “Вакыйгалар – характерның гәүдәләнешә ул,” – дигән. Без анализый торган трилогиядә дә геройларның кем булуы нәкъ менә йөзгә-йөз очрашуга яки конфликтка корылган реалистик вакыйгалар барышында, аларның үз-үзләрен ни рәвешле тотышында ачыла.

Фоат Садриевның реалист язучы буларак көчлә ягы шунда: ул әсәрнең төзелеш-композициясен һәм аңа бәйләнешле сюжет тармакларын бертуктаусыз үсә, көчәя баручы вакыйгалар тезмәсенә кора белә, укучыны гел кияренкеләктә тотта.”

Марсель Бакиров

**“Бэхетсезлэр бэхете”ндэ сурэтлэнгэн образлар киеренке вакыйгаларда
һәм психологик тирэнлектә бирелэлэр. Ирек белән Зэнфирәнең мэхэббәт
газаплары, авыр һәм гыйбрәтле язмышка дучар булган Сөембикә, бушка
үткән гомер йомгагын сүтә-сүтә үкенүче һәм бозык юлга баскан уллары**

Рашат өчен янып-көйөчө Миңзаһит Арсланов белән хатыны Хәят...

**Автор тискәре геройларын да кызганып, борчылып тасвирлый. Бер
мәртәбә генә бирелгән гомерләрендә бэхетләрен таба алмауларына яки үз**

бэхетләренә аяк чалуларына чын йөрәктән өзгәләнә.

**Әсәр оптимистик рухта тәмамлана. Шулай итеп автор авырлыклар аша
яктыга, югарыга таба юл алырга кирәклегенә басым ясый, киләчәккә якты**

өмет уята.

Татар укучысына проза әсәрләре һәм пьсалары белән якын булган *Фоат Садриев* геройлары гадиләр. Көндәлек яшәешебезне халыкчан тел белән тасвирлап бирә, гыйбрәт алырлык вакыйгалар белән таныштыра әдип безне.

Йомгаклап шуны әйтәсе килә: Фоат Садриев әсәрләре тормышны тагын да мәгънәлерәк, яшәүне тагын да ямьлерәк, кадерлерәк итеп тоярга ярдәм итә. Авторның үз сүзләре белән әйткәндә “игеннәр иле, тугайлар иле, чишмәләр иле, жырлар-моңнар иле булып Мөслим төбәге гөрли-гөрли яшәвен” дәвам итсен, язучының ижәт чишмәсе сакмасын.

Файдаланылган әдәбият

- 1. “Казан утлары” журналы, №3, 2001 – “Елга ага да ага”, Факил Әмәк, 181-183б.**
- 2. “Казан утлары” журналы, №6, 2002 – “Бәхетлеләр һәм бәхетсезләр”, Рафаэль Мостафин, 162-165б.**
- 3. “Мәйдан ” журналы, №3, 2011.**